

Sveriges Konsthistoria

Kunskapen om svensk konstverksamhet i gångna tider har med åren blivit alltmera rik. Det stoff, som kunde meddelas i Romdahls och Roosvals svenska konsthistoria av år 1913, har blivit mångdubblat genom forskningens stora framsteg och har dessutom skärpts genom en begynnande analys av det nationella konstproblemet. Men mängden av uppsatser och avhandlingar, där åsikter brytas mot varandra, har fördunklat helheten, så att möjlighet till en klar överblick blivit allt svårare.

En svensk konsthistoria, som både vill sammanfatta konstvetenskapens resultat och samtidigt söka genomföra en bestämd synpunkt på det nationella problemet, kan väntas väcka stort allmänt intresse. Detta har också blivit fallet med den under våren utkomna Sveriges konsthistoria, första delen av Andreas Lindblom, (Nordisk Rotogravyr, hft. 16: — kr.). Den utmärkes — som man hade berättigad anledning att misstänka — av stilistisk klarhet, ett lättfattligt framställningssätt, ypperlig förmåga att karakterisera och sammanfatta samt en överlägset och vackert reproducerat bildmaterial. Med ett ord: anmeldaren måste anteckna användandet av de flesta lovord, som i sådana fall kunna komma ifråga.

Men därmed är icke alls greppet på själva ämnet antytt. Häri röjer sig den borne konsthistorikern, som äger förmåga att se sitt material på avstånd och sätta det i förbindelse med djupt liggande kulturhistoriska och psykologiska sammanhang. Och detta utan att ett ögonblick förfalla till konstruktioner eller sväva ut i teorier.

Andreas Lindblom lyckas genast få en synpunkt på det svårgripbara ämnet genom att låta oss uppfånga några glimtar av den förkristna konsten i Sverige. Han framhåller ornamentets utveckling och nordbons förkärlek för detta. Det visar sig i fortsättningen, att ornamentet är nordbons styrka i konsten. Där utvecklar han en uppfinningsrikedom av säreget slag parad stundom med logik, stundom med fantasi, men alltid förbryllande och fånglande. Runstensmästarna bli därför säregna konstnärspersonligheter, som vi med glädje närma oss som nya namn. För denna tidskrifts läsare kan det vara av särskilt intresse att nämna dem, ty de äro de första kristna konstnärerna i Sverige. En del voro troligen utländska missionärer, men de flesta givitvis svenskar. Konsten hade kristnats, och den nya andan fick också litterära uttryck såsom i den enkla runtexten på Rörebrostenen i Småland, där det heter att »Ossar gjorde denna vård till minne av sin fader Örd. Han var minst bland människor niding. Gav åt arma, glömde hatet. På sin Gud den gode trodde». Med rätta framhåller Lindblom om den uppländska runstensstilen, att den i ornamentalschvung gott kan mäta sig med gotländsk gotik eller Stockholmsk rokoko. Fot och Öpir, som de förnämsta konstnärerna heta kunna också jämföras med Carl Larsson i förmåga av osviklig linjerytm

— och ändå hade de det motståndskraftigaste av alla material, stenen.

Men med stenkyrkorna kom ett västerländskt sinnelag. I bildkonsten får emellertid den ornamentale bejakelsen nya uttryck. Bildvävnadernas anhopningar av figurer och mönster i ett praktfullt virrvarr och runslingans intensiva uppblomstring i träskärning och silversmide äro den nordiska forntidskonstens sista livstecken. Den romanska stil, som avlöser denna barbariska men inte därför mindre fängslande konstepok, bär den västeuropeiska civilisationens klassiska prägel. Ingen kyrkobyggnad är mera europeisk i Norden än katedralen i Lund, ingen är mera svensk än Linköpings domkyrka. Västerländsk är också den cisterciensiska arkitekturen. En korsning mellan det svenska och det främmande är den lilla landskyrkan i Sverige. Uppförandet av landskyrkorna under tiden 1150—1250 betecknar den mest livaktiga byggnadsperiod i Sverige. »Av söderns heta vin har blivit en mustig nordisk brygd». Den lilla romanska stenkyrkan är nämligen en nationell konstprodukt. »Även om byggmästaren ibland ej skulle vara en inhemsk man, så är det dock grova svenska nävar som utformat hans idéer», säger Lindblom. Framställningen av de många små kyrkorna är ett av de bästa i boken, inte minst då man betänker de svårigheter, som en kort översikt av det överrika och ännu svärtydda materialet erbjuder.

Dopfuntmästarnas insats är särskilt fängslande. Intet land har en så rik dopfuntskonst som Sverige. Med sin djupa symbolik drog den nordbons intresse till sig. Utan överdrift kan man säga, att stenfunternas bilder ha ett starkt svenskt tycke. Dopet renade och befriade från synd. Frälsningsscener äro därför vanliga liksom symbolbilder av hemska vidunder, fulla av starkt barbarisk skönhet. De gottländska funtmästarnas (Hegwaldr, Majestatis, Byzantios, Sighrafr) märkliga produktion intar det förnämsta rummet och därefter de skånska och småländska skolorna. Deras förkärlek för ornamentala former framstår i detta sammanhang som ett inhemskt drag.

Ett annat kapitel, som man inte utan stor nyfikenhet tar del av, behandlar romansk och gotisk bildhuggarkonst. Efter att ha avsondrat hela importmaterialet framstår de svenska skulpturprodukterna ändå i stor och brokig mångfald. Enbart Uppland med sina 200 kyrkor har bevarat 340 helgonbilder eller hela altarskåp. Medan den romanska epoken förefaller vara relativt möjlig att överblicka, tycks den gotiska endast mera motvilligt inordna sig i påvisbara sammanhang. Betydligt bekvämare förhåller det sig med det gotiska måleriet. Det börjar under »den benådade folkungatiden», som Lindblom kallar perioden 1250—1350. Kvaliteten är mycket hög. Målningarna i S. Råda ha en härlig färgskala i rött, blått och grönt på den vitgrå stockväggen. Gottländska glasmålningar uppvisa flera skolor under denna tid, flera mycket betydande. Den sengotiska målarkonsten står däremot på en betydligt

lägre nivå. Huvudgrupperna bildas av Vadstenaskolans yngre utlöpare, de gottländska passionsmålningarna samt de uppländska målarskolorna. Medan de båda förstnämnda representeras av anonyma mästare inträffar det märkliga med uppländsskolorna, att deras verk i förvånansvärt stor utsträckning äro utförda av namngivna konstnärer.

Vad som är helt nytt i svensk konshistoria är kapitlen om vävnaderna, metaller och möbler. Som europeiskt berömd specialist på den medeltida vävnadskonstens historia har Lindblom särskilda förutsättningar att ge en saklig framställning av detta avsnitt. Det är så mycket tacksammare, som vi tidigare helt och hållet saknat sådana skildringar av detta intressanta avsnitt av kyrkonkonsten.

Andreas Lindbloms Sveriges Konsthistoria, första delen, förtjänar de högsta lovord inte bara för sin sakliga och litterära halt. Nordisk Rotogravyr har nedlagt ett ytterst omsorgsfullt arbete på illustreringen, som i sitt urval av författaren är i minsta detalj genomtänkt. Fotografier och färgbilder ha återgivits på ett förstklassigt sätt. Till slut kan man inte underlåta att anteckna, att priset för denna vackra bok är förvånansvärt blygsamt — det är så sällan en anmeldare av konsthistoriska verk får tillfälle att säga detta.

Bengt Cnattingius.

Förslag till psalmlista

Pastor Ove Swenje, Hälsingborg, har tillsammans med småskollärarinnan Elsa Andersson, folkskollärarinnan Ingeborg Arlock, ämneslärarinnan Maria Holmgren och folkskollärarinnan Ester Sannel utarbetat en psalmlista för folkskolan och inlämnat förslaget till Skolöverstyrelsen.

Varje konfirmandlärare, som har att mottaga barn från olika klasser, vilka undervisats av olika lärare, har gjort den erfarenheten, att psalmkunskapen är mycket ojämn: en del ha lärt sig högtidspsalmerna, andra nästan endast väckelsepsalmerna, andra åter de mest svårbegripliga psalmerna under det att de, som man tycker i första hand borde ha inlärts, äro fullkomligt främmande. Grotiska exempel skulle kunna lämnas. Under en följd av år har jag låtit barnen före konfirmationsläsningens början uppteckna de psalmer, de »kunna» för att finna ett lämpligt nytt psalmurval för konfirmationstiden. Det har visat sig vara mycket svårt att hålla en viss standard — på grund av splittringen i kunskapen.